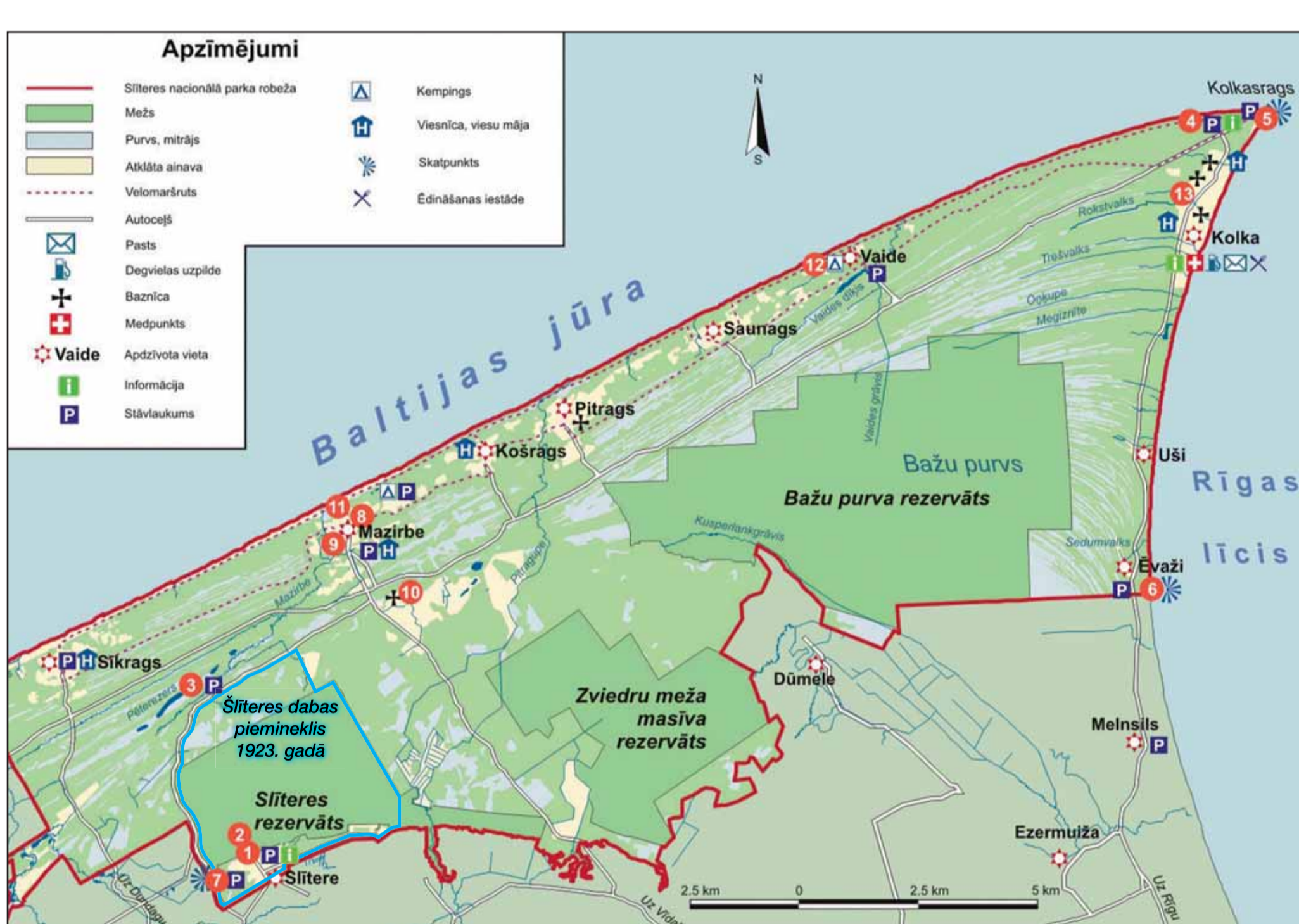

Zārtapu ūdenskritums. M. Kundziņa foto

Nosaukumi mainās, Slītere paliek

Slīteres nacionālā parka izveidošana un attīstība atspoguļo aizsargājamo dabas teritoriju sistēmas vēsturisko attīstību Latvijā.

Teritorija izauga no Slīteres dabas pieminekļa 1923. gadā līdz Slīteres nacionālajam parkam mūsdienās. Attēls no SNP arhīva

1923. gads

1923. gads ir uzskatāms par Slīteres nacionālā parka dibināšanas gadu, jo tolaik tika izveidota aizsargājama dabas teritorija «Slīteres dabas piemineklis» (1100 ha), kas bez saimnieciskās ietekmes ir saglabāts līdz mūsdienām.

1923. gada «Valdības Vēstnesī» Nr. 145 publicētajā sarakstā Nr. 3 «Meži un zemes gabali, kuri pirms I pasaules kara nav piederējuši aizsargu mežiem, bet uz priekšu pieskaitāmi parkiem un dabas pieminekļiem» atrodams «Slīteres dabas piemineklis», kas «aizsargājams kā dabas krāšņums ar aizsargu kategoriju «dabas piemineklis»».

Priekšlikumu izveidot dabas pieminekli Slīteres Zilo kalnu pakājē, lai pārtrauktu saimniecisko darbību šē atklātās dabas daudzveidības un savdabības dēļ, izteica meža taksatori, kas 1921. gadā inventarizēja Dundagas – Kolkas mežus.

20. gadsimta vidus

Pēc Otrā pasaules kara, kad Latvijas Republika zaudēja valstisko neatkarību — Latviju okupēja Padomju Sociālistisko Republiku Savienība (PSRS), Ziemeļkurzemes piekraste ar senajiem lībiešu zvejniekiem un Slīteres dabas piemineklis atradās PSRS slēgtajā pierobežas zonā. Šāda politiskā situācija apgrūtināja saimniecisko apvidū, kurā atradās pašreizējā Slīteres nacionālā parka teritorija. Arī sarežģītais reljefs — kangaru un vīgu ainava ar mazražīgiem mežiem un šauriem purviem — padarīja to apsaimniekošanu neizdevīgu. Tāpēc dabas zinātniekiem izdevās panākt, ka 1957. gadā Latvijas Padomju Sociālistiskā Republika (LPSR) nodibināja Slīteres dabas rezervātu (7860 ha), Slīteres dabas piemineklim pievienojot Bažu purvu un apkārtnes mežus. Turpmākajos 20 gados teritorijas lielums vairākkārt mainījās, līdz 1977. gadā Slīteres dabas rezervāts aizņēma 14 882 ha lielu Piejūras zemienes daļu Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē.

1979.–2000. gads

1979. gadā LPSR valsts rezervātam «Slītere» tika izveidota administrācija, Meža ministrijai pakļauta valsts rezervāta iestāde. Tās uzdevums bija pētīt, pārraudzīt un apsaimniekot Slīteres, Griņu un Moricsalas dabas rezervātu teritoriju. Lielu nopelni administrācijas dibināšanā bija Annai Seilei, direktora vietniecei zinātniskajā darbā.

1991. gadā Latvijas Republika atguva neatkarību. Mainījās valsts ekonomiskā un sociālā situācija, kas būtiski ietekmēja turpmāko Slīteres nacionālā parka teritorijas attīstību, radot priekšnosacījumus aizsargājamas dabas teritorijas statusa maiņai no dabas rezervāta uz nacionālo parku. Pēc padomju armijas aiziešanas no Latvijas teritorijas Ziemeļkurzemes piekraste vairs nebija PSRS robežzona. Zeme jūras piekrastē nonāca atpakaļ tās likumīgo īpašnieku rokās, zemi varēja gan pirkt, gan pārdot, tāpēc liela daļa zemes gabalu nonāca pārtikušu cilvēku īpašumā no citiem novadiem un pilsētām, kuri šē ierīkoja vasarnīcas. Sākās arī aktīva lībiešu kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšana Ziemeļkurzemes piekrastē. Šie apstākļi radīja priekšnosacījumus tam, ka Slīteres valsts rezervāts, kurā apmeklētāji bija varējuši uzturēties tikai ar speciālām atļaujām, pēc laika tika pārveidots par Slīteres nacionālo parku.

2000.–2013. gads

2000. gada 16. martā stājās spēkā «Likums par Slīteres nacionālo parku». Pašlaik Slīteres nacionālais parks aizņem 16 360 ha sauszemes teritorijas un 10 130 ha jūras akvatorijas. Nacionālais parks ir īpaši aizsargājama dabas teritorija, kura kalpo ne tikai dabas aizsardzībai un izpētei, bet arī sabiedrības rekreācijai un dabas izglītībai. Slīteres nacionālā parka lielākā daļa ir brīvi apmeklējama. Izņēmums ir rezervāta zonas, kas vēl joprojām glabā lielākos dabas retumus, tāpēc tūristiem tās nav pieejamas. Apmeklētājus Slīterē gaida četras dabas takas ar informāciju par tajās sastopamajām dabas vērtībām, Slīteres bāka, vairāki velomaršruti. Automašīnas iespējams novietot stāvlaukumos gan jūras piekrastē, gan pie takām. Unikāla ir Latvijas senās pamattautas — lībiešu — kultūrvēsture, kura vērojama piekrastes zvejniekiem arhitektūrā, ciemu plānojumā, nelielajos muzejos un etnogrāfisko priekšmetu kolekcijās.

Slīteres darbinieki 20. gs. 80. gados. Foto no SNP arhīva

Viena no pirmajām dabas takām ved pāri kangariem un vigām. Foto no SNP arhīva

Skats uz SNP no Šlīteres Zilo kalnu puses. M. Mileiko foto

